

ISIDORA
BJELICA

SAMA

Copyright © 2015, Isidora Bjelica
Copyright © ovog izdanja 2015, LAGUNA

Kupovinom knjige sa FSC oznakom
pomažete razvoj projekta odgovornog
korišćenja šumskih resursa širom sveta.

SW-COC-001767

© 1996 Forest Stewardship Council A.C.

Ovaj roman posvećen je anđeoskoj duši Vlade Georgieva, zahvaljujući kojoj sam dobila vreme i snagu da ga napišem.

SADRŽAJ

I	Ja	9
II	Raj i pakao.	13
III	Smisao	17
IV	Veltšmerc	23
V	Vera	31
VI	Snovi	43
VII	Strast.	49
VIII	Prisluškivanje srca	63
IX	Put	71
X	Eva nije bila zaljubljena u Adama.	83
XI	Teotihuakan.	93
XII	Čovek koji je video samo dobro.	107
XIII	Čovek koji je krenuo za Varanasi.	117
XIV	Žena koju su dokrajčile bajke	125
XV	U nebu.	137

XVI Alternativne prošlosti i alternativne budućnosti	147
XVII Put u sopstveno srce	161
XVIII Mi.	171
<i>O autorki</i>	183

I

JA

Ne znam koje je vaše prvo sećanje, ali moja prva slika je kako sedim na plavom ćilimu moga dede, u njegovoj velikoj biblioteci, kroz prozor padaju prvi sunčani snopovi proleća, imam četiri godine i kikice, deda sedi na krevetu i čita knjigu, a ja pokušavam da se setim ko sam, odakle sam, zašto sam tu, u toj sobi, u tom gradu, na ovoj planeti, i šta je bilo pre...

I ne mogu da se setim ničeg.

Baš ničeg.

Samo modro, i u modrom ništa.

Nema sećanja.

Nikakvog.

Samo osećaj sopstva...

Ja, mala, sa kikicama, na plavom ćilimu, pored dede koji sedi na svom krevetu i čita. U velikoj biblioteci, dok snopovi prvog prolećnog sunca otkrivaju prašinu koja izlazi iz svih tih hiljada knjiga...

Mislim, ako se napregnem više, setiću se...

Stisnem strašno plave oči, sva se sklupčam u svoju četvorogodišnju dušicu i mislim strašno strašno jako – ko sam, zašto sam ovde, u ovom gradu, u ovoj sobi, šta je sve ovo, ovaj neobičan svet, ova neobična planeta, zašto ne mogu da se setim ama baš ničega... I kako sam živa baš sad. Šta je sad?

Šta je to ja, zašto sam ja baš ja?

Ne želim dedi da smetam. On čita. A opet, povremeno svojim blagim plavim očima prati šta radim. Vidi da me ne interesuju klikeri na njegovom plavom ćilimu. Bolestan je. Moj deda je strahovito dugo bolestan, još od studentskih dana u Beogradu, dobio je tuberkulozu na trećoj godini studija književnosti. Posle logor, zamalo su ga streljali, pa otvorene kaverne... moj deda je bolestan decenijama. On čeka smrt decenijama. Znam da mu donosim veliku radost jer sam kao prva unuka došla u njegov život.

– Šta je bilo? – pita me.

– Ne razumem, deda, ne mogu ničeg da se setim... Baš ničeg. Šta je bilo pre ovog sada...

– Pre čega? – pita deda i trudi se da pojedem svoje voće, jer je kroz decenijsko bolovanje naučio koliko je važno jesti, spavati, šetati na vreme, koliko je važna životna disciplina... A ja ni tad nisam volela disciplinu...

– Pa pre ovog moga ja... Pre ove sobe, pre ovog grada, pre ove planete, šta ću ja ovde, deda, i gde sam bila pre, i kako sam ja ja?

Kako se razneži moj deda tada, raširi ruke i pokaže mi da dođem u zagrljaj. Ja se podignem, povučem dokolenice, popravim svoju škotsku suknjicu i kikice, sednem pored njega i naslonim glavu na njegovu ruku.

– To te muči? – kaže deda.

– To me muči... Volela bih da znam...

– I ja sam bio takav – kaže deda – oduvek, dok sam još bio kao ti. Moja braća su se igrala u voćnjaku, a ja sam gledao u nebo i postavljao sva ta pitanja.

– I? – pitala sam zatvorenih očiju. – I sada, kada si napisao toliko knjiga i pročitao ove hiljade knjiga i kada znaš sve najpametnije ljude, reci mi šta si otkrio...

On me čvrsto zagrli i kaže jako jako tihim glasom.

– Niko ne zna...

– Kako niko ne zna? – pitam zapanjeno i odmahnem se od njega. Srce mi lupa besomučno... Pa tek što su dvojica, kako kaže deda, najpametnijih književnika napustila njegov salon.

– Ne zna ni čika Andrić? Ni čika Meša? – pitam jako jako uplašeno.

On me gleda, skida naočare i kaže:

– Ni čika Andrić, ni čika Meša.

– Ne piše ni u svim ovim hiljadama prašnjavih knjiga?

Deda ćuti, gleda svoju ogromnu biblioteku, otpije gutljaj vode i kaže:

– Pa ima različitih ideja... Ljudi su svašta smišljali i pisali...

– Znači, neko zna – kažem sa olakšanjem. – Ako pročitam kao ti sve ovo i ja ću znati?

Deda ćuti...

– Pa iskreno, niko ne zna, ali ima sasvim različitih ideja...

– Neko mora da zna, deda, neko sigurno zna... Ja ću pročitati sve knjige koje postoje, i obići ću celu Kuglu kao tata i saznaću... Saznaću...

– Hajde, igray se – kaže mi deda – vidiš kako je topao dan, izadi i igray se sa drugom decom, možeš danas da voziš bicikl.

– Neću da te ostavljam – kažem – neću nikada da te ostavljam... Ti nisi dobro i ja hoću da budem sa tobom...

– Dobro sam – kaže deda – idi ti samo, igray se...

– Neću da se igram, čula sam baku kad je pričala sa čika Andrićem da si loše. Ja samo volim da sam sa tobom... I rekao si da ćeš mi posle ručka čitati onu pesmu...

– Dobro, čitaću ti *Ženidbu Milića Barjaktara*, ali onda idi da se igraš...

– Mislim da ću opet plakati kad budeš čitao tu pesmu, ono mesto je strašno kad je sahranjuju...

– Pa onda da čitamo bajke?

– Neću bajke. 'Oću tu pesmu. A zašto je ona umrla mlada?

– Pa to je pesma.

– Neki ljudi umru mladi?

– Umru, ali ovo je pesma...

– Da li ću ja umreti mlada? – pitam i gledam muvu kako pravi nejasne krugove po dedinoj velikoj sobi.

– Ja sam siguran da nećeš, ako jedeš dobro, ako spavaš na vreme i ako se igraš...

– Sigurno?

– Sigurno – kaže deda. – Ali hajde, sada lepo jedi, znaš kako se razveseliš i mnogo se smeješ kada jedeš.

Zatvorim oči i samo se sećam topline njegovog zagrljaja...

II

RAJ I PAKAO

Na neki sasvim neobičan način, a o tome sam pisala u mnogim svojim knjigama, deda je uspevao da dobro rasporedi moje vreme između igre u prirodi, čitanja, trčanja, spavanja. Najviše sam volela ta leta u Crnoj Gori. Tu, na obali Zete, na starom imanju mog pradede, u velikoj kamenoj kući u koju smo dolazili kao u letnjikovac iz maglovitog i hladnog Sarajeva. Tu, u Grliću, prolazili su najlepši dani mog detinjstva...

Red bajki, red narodnih junačkih pesama, kauboji, Indijanci, pravljenje kuća od pruća, bicikl, odlasci u voćnjake, šumu... Osećala sam neko spokojstvo koje pripada samo onima koji žive i ne muče sebe bespočetnim pitanjima.

Imala sam sedam ili osam godina kada sam sa prabakom, kao i svakog dana, išla da bacim đubre u veliku rupu na dnu vinograda. Okolo je bilo poljsko cveće. Ona je imala preko osamdeset godina.

Moja prabaka bila je veoma lepa i dobrodržeća dama, koja je svoje mlade godine provodila na

balovima po Evropi i koja se upravo vratila iz vrele i prašnjave Venecuele, gde je sada živeo njen sin, brat moje bake.

Uvek doterana, uvek mirišljava, zategnute frizure, koračala je pored mene sasvim polagano. Moja prabaka i ja nismo bile posebno bliske, ali volela sam ove naše letnje popodnevne šetnje, ne shvatajući da smo ja kao dete i ona kao već vrlo, vrlo stara bile ujedinjene u zajedničkom besmislenom zadatku da u letnjikovcu prođemo ceo vinograd i u rupu bacimo đubre.

Kada bismo to obavile, ona bi sela na kantu, ja u cveće, i ponekad bismo pričale, ponekad bismo ćutale, ali uvek bismo pravile venčice od belih rada.

Tog poznoavgustovskog poslepodneva, dok su teški tamni grozdovi dodirivali naše glave, sedele smo duže nego inače, a onda je ona rekla:

– Plašim se za tebe...

Pogledala sam je zapanjeno.

– Zašto, Dada? – pitala sam.

– Silno se plašim za tebe... nisi krštena... To nije dobro, tvoji roditelji nisu razumni. Oni su kršteni, a ti nekrštena...

– A šta to znači, Dada, šta može da mi se desi što nisam krštena?

Dada je tada dugo pričala i objašnjavala i ja je ama baš ništa nisam razumela. Na kraju je rekla nešto od čega mi se zaledila krv u žilama. Rekla je da, pošto nisam krštena, neću moći da odem u raj, gde su svi dobri i srećni, već da ću ići u pakao, gde su večne muke, vatra, krici i stradanja...

Gledala sam razrogačenih očiju, a onda sam počela da trčim strašno, strašno brzo. Gubila sam dah. Prabaka je ostala duboko u voćnjaku, a ja samo znam da sam trčala strašno brzo, da mi je srce udaralo tako jako kao nikad pre. Upala sam u veliku prostoriju u donjem delu kuće gde su sedeli baka, deda, mama i tetke i počela sam da plačem, vrištim i histerišem da ću ići u pakao jer me nisu krstili, da mi je prabaka sve otkrila...

Mislim da sam plakala preko pet sati.

Ništa me nije moglo zaustaviti.

Ni odsečno i uverljivo govorenje moje majke da su to gluposti, da Dada lupeta, da su ljudi nekada verovali da je tako, da je prabaka stara i izlapela... Posle sam slušala kako su vikali na nju.

Ona je bila ljuta što sam otkrila tajnu našeg razgovora.

Nije htela više sa mnom ni da hoda kroz vinograde.

Ja sam zaista poverovala da je prabaka stara i izlapela, da to nema nikakve veze sa mozgom, i da je savremena nauka dokazala da to nije tako.

Sve do smrti moje prabake naši odnosi se nisu izgladili.

Kasnije, kada sam već bila tinejdžerka, mama je kroz smeh pričala da je Dada čak jednom krišom dovela popa u naš stan u pokušaju da me krsti, ali je to propalo.

I dan-danas pamtim zagrljaje bake, dede, mame, koji su me to poslepodne uveravali kako su to bapske priče koje savremeni čovek ne može da prihvati. Da neko tako dobar kao što sam ja nikada, sasvim sigurno, neće završiti u paklu.

Poverovala sam im i na kraju prestala da plačem, jer mi je izgledalo krajnje razumno da Bog ne može da bude tako okrutan da šalje malu decu u pakao samo zato što roditelji nisu dozvolili da ih sveštenik krsti...